

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 338.512 + 657.47

Мезенцева Н.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та менеджменту,
Криворізький факультет Запорізького національного університету
Гольчановська Л.С., Кирику В.В.,
магістри,
Запорізький національний університет

Mezenceva Nadezhda,
Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Management,
Zaporizhzhia National University, Faculty of ZNU in Kryvyi Rih

Holchanovska Larisa, Kyryku Vira,
Master Students,
Zaporizhzhia National University

СУЧАСНІ ДЕФІНІЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Мезенцева Н.М., Гольчановська Л.С., Кирику В.В. Сучасні дефініції фінансових результатів підприємства. Вивчення проблем аналітично-інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства має як теоретичне, так і пряме практичне значення, тому розуміння внутрішніх механізмів фінансових результатів дає змогу виробити ефективну економічну політику. Зважаючи на розвиток сучасних економічних відносин, поняття «фінансовий результат» доцільно розглядати з урахуванням впливу на облікове відображення господарських операцій економічного, податкового та управлінського підходів до трактування сутності досліджуваної дефініції. У здійсненні виробничо-фінансової діяльності суб'єктів господарювання задіяна велика кількість трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Мета кожного підприємства – ефективне використання цих ресурсів, що певним чином відображається у фінансових результатах його діяльності. Своєю чергою, фінансовий результат є основним показником ефективності діяльності підприємства в ринковій економіці. Кожен суб'єкт господарювання незалежно від форми власності особливу увагу звертає на процес формування, розподілу та використання фінансових результатів своєї діяльності. Розуміння сутності та вдосконалення облікового відображення фінансових результатів діяльності підприємств і прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств. Сутність та протиріччя фінансового результату для підприємств і бухгалтерів найбільш виражено проявляється під час формування й відображення його в бухгалтерському обліку. На підставі проведеного аналізу літературних джерел виявлено, що між науковцями та фахівцями як в економіці, фінансах, юридичних науках, так і в бухгалтерському обліку немає єдності та однозначності у розумінні поняття «фінансові результати». Запропоновано визначення поняття фінансового результату як такого, що відображає вплив на облікові господарські операції. Такий підхід забезпечує достовірність та зрозумілість інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку, та передбачає врахування інтересів різних користувачів господарської діяльності підприємства. Показана практика розрахунку дохідності підприємства, що є одним із показників фінансових результатів.

Ключові слова: підприємство, інформація, дефініція, прибуток, фінансовий результат, дохідність.

Мезенцева Н.М., Гольчановская Л.С., Кырыку В.В. Современные дефиниции финансовых результатов предприятия. Изучение проблем аналитически-информационного обеспечения управления деятельностью предприятия имеет как теоретическое, так и прямое практическое значение, поэтому понимание внутренних механизмов финансовых результатов позволяет выработать эффективную экономическую политику. Несмотря на развитие современных экономических отношений, понятие «финансовый результат» целесообразно рассматривать с учетом влияния на учетное отражение хозяйственных операций экономического, налогового и управленческого подходов к трактовке сущности исследуемой дефиниции. В осуществлении производственно-финансовой деятельности субъектов хозяйствования задействовано большое количество трудовых, материальных и финансовых ресурсов. Цель каждого предприятия – эффективное использование этих ресурсов, что определенным образом отражается в финансовых результатах

его діяльності. В свою череду, фінансовий результат являється основним показателем ефективності діяльності підприємства в ринковій економіці. Кожен суб'єкт господарювання незалежно від форми власності особливу увагу звертає на процес формування, розподілу та використання фінансових результатів своєї діяльності. Розуміння сутності та удосконалення методів відображення фінансових результатів діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень на подальшому їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств. Сутність та суперечності фінансового результату для підприємців та бухгалтерів найбільш виражено проявляються при формуванні та відображенні його в бухгалтерському учеті. На основі проведеного аналізу літературних джерел виявлено, що серед учених та фахівців як в економіці, фінансах, юридичних науках, так і в бухгалтерському учеті немає єдності та однозначності в розумінні поняття «фінансові результати». Предложено визначити поняття фінансового результату як такого, що відображає вплив на учетні господарські операції. Такий підхід забезпечує достовірність та розуміння інформації, формованої в системі бухгалтерського учету, та передбачає учет інтересів різних користувачів господарської діяльності підприємства. Показано практику розрахунку доходності підприємства, що являється одним з показників фінансових результатів.

Ключевые слова: підприємство, інформація, визначення, прибуток, фінансовий результат, доходність.

Mezenceva Nadezhda, Holchanovska Larisa, Kyryk Vira. Modern definitions of financial results of the enterprise. The study of the problems of analytical and informational support for the management of the enterprise activity has both theoretical and direct practical significance. Therefore, the study, understanding of the internal mechanisms of financial results enables us to develop an effective economic policy. In view of the development of modern economic relations, the concept of "financial result" should be considered taking into account the impact on the accounting reflection of economic operations of economic, tax and managerial approaches to the interpretation of the essence of the study definition. In the implementation of production and financial activities of economic entities involved a large number of labor, material and financial resources. The purpose of each enterprise is the efficient use of these resources, which in a certain way is reflected in the financial results of its activities. In turn, the financial result is the main indicator of the efficiency of the enterprise in a market economy. Each economic entity, regardless of ownership, pays special attention to the process of formation, distribution and use of financial results of its activities. Understanding the essence and improving the accounting reflection of the financial results of enterprises and taking effective management decisions for their further development - the main prerequisite for improving the efficiency of enterprises. The essence and contradictions of the financial result for entrepreneurs and accountants most clearly manifested in the formation and reflection of it in accounting. On the basis of the analysis of literary sources, it was discovered that between scientists and specialists in economics, finance, law sciences, and in accounting, there is no unity and unambiguous understanding of the concept of "financial results". The definition of the concept of financial result, as reflecting the impact on accounting business operations, is proposed. This approach ensures the reliability and clarity of the information generated in the accounting system, and involves taking into account the interests of different users of the economic activity of the enterprise. The practice of calculating the profitability of an enterprise is shown, which is one of the indicators of financial results.

Keywords: enterprise, information, definition, profit, financial result, yield.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток і розширення діяльності підприємств залежать, насамперед, від власних джерел фінансування, одним з яких є одержаний прибуток. Він відображає фінансовий стан підприємства, забезпечує виконання зобов'язань, які виникають у результаті господарської діяльності, характеризує рентабельність виробництва, активів та капіталу й є базою наповнення бюджету країни. Визначення фінансових результатів базується на чинній методиці їх формування та обліку, що повинно забезпечувати достовірні та точні дані про результативність діяльності підприємства. Ці дані необхідні для інформаційно-аналітичної роботи, оскільки це забезпечує не лише перевірку ефективності функціонування, а й дає змогу прийняти економічно обгрунтовані рішення щодо оптимізації використання прибутку або зменшення негативного впливу чинників, що зумовили збитковість діяльності. Відсутність комплексного застосування узгодженості понять, основних визначень щодо системи фінансо-

вих результатів підприємства, визначення відповідних показників та їх аналізу можна вважати однією з основних причин незадовільного становища великої кількості вітчизняних підприємств.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми організації та методики фінансового обліку та аудиту доходів, витрат і фінансових результатів підприємств розглянуто в працях провідних вітчизняних науковців: М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, І.В. Замули, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.О. Ластовецького, Ю.Я. Литвина, В.Г. Літника, Н.Л. Правдюк, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Л.К. Сук, В.О. Усача, Б.Ф. Шевчука, І.Й. Яремка та ін. У зарубіжній літературі питання обліку та аудиту фінансових результатів розкриті в працях А. Бабо, М.Ф. Ван Бреда, Ф. Вуд, Ж. Джері Вейганта, Т.М. Малькової, Д. Міддлтона, Р. Мюллендорфа, Б. Нідлза, Я.В. Соколова, Террі Д. Уорфілда, Дж. Фостера, Е.С. Хендриксена та ін. Вивчення наукових праць вітчизняних і зарубіжних авто-

рів свідчить про те, що дискусії, пов'язані з вирішенням організаційно-методичних проблем фінансових результатів підприємства, усе ще тривають. Вітчизняні та зарубіжні науковці зробили вагомий внесок у розв'язання цих проблем, однак викладені ними результати досліджень щодо конкретизації питань фінансових результатів підприємств є недостатніми і потребують подальшого вивчення й уточнення.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є вивчення теоретичних і практичних аспектів, розроблення заходів щодо вдосконалення системи дефініцій, забезпечення достатньої інформаційної бази для аналізу фінансових результатів підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У здійсненні виробничо-фінансової діяльності суб'єктів господарювання задіяна велика кількість трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Мета кожного підприємства – ефективно використання цих ресурсів, що певним чином відображається у фінансових результатах його діяльності.

Свою чергою, фінансовий результат є основним показником ефективності діяльності підприємства в сучасній економіці. Кожен суб'єкт господарювання незалежно від форми власності особливу увагу звертає на процес формування, розподілу та використання фінансових результатів своєї діяльності.

Розуміння сутності та вдосконалення облікового відображення фінансових результатів діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств.

Проведені дослідження дають підстави дійти висновку, що між науковцями та фахівцями як в еко-

номії, фінансах, юридичних науках, так і в бухгалтерському обліку немає єдності та однозначності у розумінні поняття «фінансові результати» [1-8].

Для вдосконалення нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку фінансових результатів у частині уточнення понятійного апарату та підвищення інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання фінансових результатів через правильне та однозначне їх розуміння доцільно вдосконалити трактування поняття «фінансові результати» (рис. 1).

Зважаючи на розвиток сучасних економічних відносин, вважаємо, що поняття «фінансовий результат» доцільно розглядати з урахуванням впливу на облікове відображення господарських операцій економічного, податкового та управлінського підходів до трактування сутності досліджуваної дефініції. Зокрема, фінансовий результат як об'єкт бухгалтерського обліку – це результат господарської діяльності, що є різницею від порівняння доходів і витрат підприємства за вирахуванням сум податків, що визначається за визначений період і в цілому або за видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку (збитку).

Наведене трактування сутності поняття «фінансові результати» для цілей бухгалтерського обліку здійснено для підвищення інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання фінансових результатів через правильне та однозначне їх розуміння.

У табл. 1 наведено визначення авторських підходів до сутності поняття «фінансові результати».

Україна входить до числа провідних мінерально-сировинних держав світу. Гірничодобувна промисловість відіграє важливу роль в економіці країни, будучи базовою галуззю, яка забезпечує близько 5% ВВП країни. Основу гірничодобувної галузі України ста-

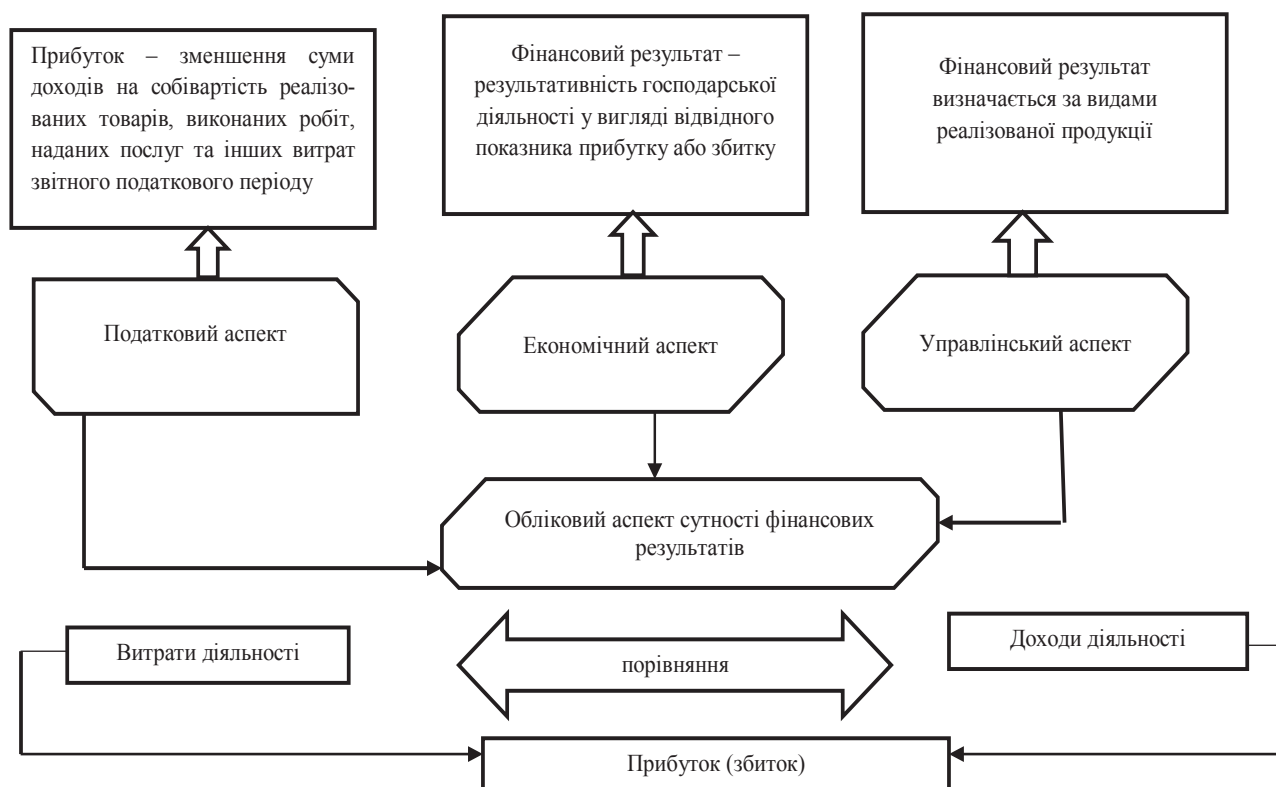

Рис. 1. Сутність фінансового результату: обліковий аспект

Підходи до розуміння поняття «фінансовий результат»

№з/п	Автор	Сутність поняття «фінансовий результат»
1	2	3
1	Податковий кодекс України [1, с. 9]	Прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду
2.	НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3, с. 7]	Фінансовий результат – прибуток або збиток – це загальний дохід за вирахуванням витрат за винятком компонентів іншого сукупного доходу
3.	О.О. Вороніна [6, с. 5]	Балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається з доходу (витрат) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат)
4.	Д.Д. Гордієнко [7, с. 315]	Прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
5.	Р.В. Скалюк [9, с. 136]	Приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду
6.	Н.О. Власова Н. О [5, с. 15]	Визначається показником прибутку або збитку, що формується протягом календарного (господарського) року; є різницею від порівняння сум доходів і витрат підприємства
7.	Н.В. Прохар [8, с. 187]	Відображає зміну власного капіталу за визначений період у результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства

Джерело: складено авторами

новлять підприємства Криворізького регіону, а саме: ПрАТ «Інгулецький ГЗК» (ІНГЗК), ПрАТ «Північний ГЗК» (ПВНГЗК), ПАТ «Південний ГЗК» (ПВДГЗК), ПрАТ «Центральний ГЗК» (ЦГЗК), ПрАТ «Суша Балка», ПрАТ «Криворізький залізорудний комбінат» (КЗРК).

Доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат. Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування повинен застосовуватися одночасно з принципом відповідності, згідно з яким витрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами. Метою діяльності підприємств гірничодобувної промисловості є отримання прибутку, який напряму залежить

від доходу. Розраховано доходність виробництва гірничорудних підприємств Криворізького регіону як відношення доходу до сукупних ресурсів (рис. 2).

Загальним для означених вище підприємств є таке: найвищі значення показників доходності виробництва були зафіксовані в 2005 р.; найнижчі – у 2009 р., що зумовлено фінансовою кризою. Починаючи з 2009 р. ступінь ефективності управління підприємствами повільно зростає, про що свідчить збільшення значень показників ефективності виробництва (прибутковість, доходність).

Зміна рівня ефективності виробництва зумовлюється такими чинниками, як динаміка прибутків та зміна вартості сукупних ресурсів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Зважаючи на розвиток сучасних економічних відносин, уважаємо,

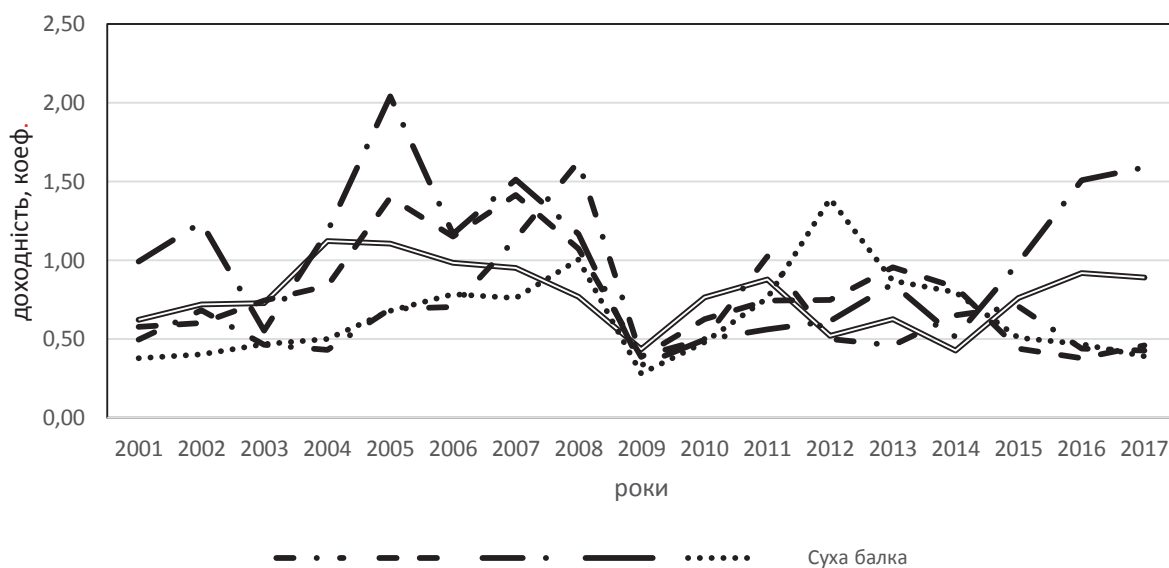

Рис. 2. Динаміка коефіцієнтів доходності виробництва гірничорудних підприємств Криворізького регіону за 2001-2017 рр.

Джерело: розраховано авторами

що поняття «фінансовий результат» доцільно розглядати з урахуванням впливу на облікове відображення господарських операцій економічного, податкового та управлінського підходів до трактування сутності досліджуваної дефініції. Зокрема, фінансовий результат як об'єкт бухгалтерського обліку – це результат господарської діяльності, що є різницею від порівняння доходів і витрат підприємства за вирахування сум податків, що визначається за звітний період і в цілому або за

видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку (збитку). Однозначне розуміння сутності поняття «фінансові результати» для цілей бухгалтерського обліку здійснено для підвищення інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання. Такий підхід забезпечує достовірність та зрозумілість інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку, та передбачає врахування інтересів різних користувачів господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755–IV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2019).
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом МФУ від 30.11.1999 № 291 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2019).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом МФУ від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.04.2019).
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСФЗ 1) Подання фінансової звітності IASB : Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2019).
5. Власова Н.О., Мелушова І.Ю. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : Харківський державний університет харчування і торгівлі, 2008. 259 с.
6. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Харків, 2009. URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2019).
7. Гордієнко Д.Д. Економічний тлумачний словник. *Понятійна база законодавства України у сфері економіки* ; вид. 2-е, перероб. і доп. Київ : КНТ, 2007. 360 с.
8. Прохар Н.В., Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.
9. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2010. Вип. 18. Ч. 1. С. 135-141.
10. Стецюк П.А. Економічна сутність фінансових ресурсів. *Фінанси України*. 2007. № 1. С. 129-143.
11. Фецович Т.Р. Формування фінансових результатів підприємств. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2011. № 36. С. 405-410.
12. Шипіна С.Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59). С. 229-232.